

Cetatea Cavalerilor

2023 –ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) IUNIE 2023

Nr. 6 (34)/ IUNIE 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Transilvania, de la Mihai Viteazul la Avram Iancu¹

Acad. Ioan Aurel POP

*“Avram Iancu a fost un om cu o minte cât pentru trei oameni.
Nu a murit nebun, a murit bolnav de doruri și griji pentru neamul lui.
Cine spune altfel este iresponsabil!”*

Ce-au făcut Mihai Viteazul și Avram Iancu pentru români – fiindcă dumneavoastră aveți acest nume frumos de “[Colegiul Național] Avram Iancu” – , pentru România și pentru Transilvania sunt lucruri cunoscute, dar nu îndeajuns ca să nu trebuiască să le repetăm. În plus, să mai aducem și noutăți în legătură cu ceea ce s-a întâmplat între timp, pentru că și istoricii și filologii, și oamenii de cultură caută mereu, lucrează, găsesc mărturii în plus – așa e viața, dinamică, și adevărurile se corectează. Chiar dacă au fost adevăruri care ni se păreau eterne la un moment dat, ele se schimbă, pentru că adevărul absolut îl deține doar Dumnezeu. Noi, oamenii, lucrăm cu adevăruri parțiale, și trebuie să ne mulțumim cu asta. Asta nu înseamnă că, dacă-s parțiale, nu trebuie să le căutăm. Și, din această perspectivă, istoricii aduc mereu lucruri în plus.

Pe de altă parte, de când trăim într-o epocă de libertate și ne-am luptat ca să ajungem la ea, se spun în spațiul public și lucruri negândite, necugetate, inexacte. Unii din naivitate fac acest lucru, alții cu intenție, alții cu foarte rea intenție, alții sunt și cointeresați material să o facă. Și poate și dumneavoastră ați auzit în ultimii ani despre Mihai Viteazul fel de fel de caracterizări: ba că a fost un aventurier, ba că a fost un condotier... Condotier nu e un cuvânt românesc, vine din limba italiană – *condottiere* – înseamnă un luptător care se angajează în slujba celui care dă bani mai mulți. Ba că nu a fost patriot, ba că nu a știut ce face, ba că a mâncat numai bătaie pe câmpurile de luptă, fel de fel de povești de-astea.

¹ Episodul I, februarie 2017: <http://matricea.ro/despre-alegeri-cu-cei-ce-vor-alege-o-discutie-intre-dragos-bucur-si-liceenii-sincaisti/>

Despre Avram Iancu, ce să vă mai spun? Acum câțiva ani a apărut un articol, **“Avram Iancu-criminal de război”**. L-am întrebat pe autor: *“Cum poți să...?”* *“Păi”,* zice, *“a omorât oameni.”* *“Păi ați auzit dumnevoastră de vreun război în care să nu se omoare oameni?”* Într-un război... de aia se face războiul – nu e bun războiul, dar într-un război mor oameni, și de o parte, și de alta. Acum, săptămâna trecută, am văzut un articol, iarăși despre Avram Iancu: **“Avram Iancu, născut într-o familie bogată, mort bețiv și nebun!”** Cum poți să arunci în spațiul public asemenea afirmații, fără să încadrezi lucrurile? De aceea vă spun: nu avem timp îndeajuns să lămurim lucrurile, iar istoricul știe că nu este întotdeauna o minciună numai o afirmație pe care o faci cu rea intenție, se poate minți și prin abstragere sau prin luarea în calcul a unor aspecte din viața cuiva. Dacă eu las deoparte jumătate din viața cuiva, și mă refer numai la două aspecte ale vieții lui, pot să *“dovedesc”* orice.

Dar pentru că vorbim de ei și de rolul acestor două personaje în Transilvania, într-o istorie cam de două sute cincizeci de ani – de la 1599, când Mihai Viteazul a intrat prin trecătoarea Buzăului și a coborât în Țara Bârsei, la Brașov, cu oaste strânsă la Târgșor, lângă Ploiești, și până la 1849, când se termină revoluția română de la 1848-49, sunt două secole și jumătate de istorie...

Dacă eu las de o parte jumătate din viața cuiva, și mă refer numai la două aspecte ale vieții lui, pot să “dovedesc” orice.

Statuia de la Oradea – ridicată de români în 1994
- demolată în 2019 de primarul Bolojan -

Ce a însemnat Transilvania înainte de Mihai Viteazul sau în momentul intrării lui Mihai Viteazul în Transilvania? Din punct de vedere al statutului internațional, Transilvania era un principat autonom sub suzeranitate otomană – adică, toată viața ei internă era liberă, clasa stăpânitoare era formată din localnici, bisericile tradiționale ale Transilvaniei funcționau toate fără nici o restricție, și Principele țării trebuia să se îngrijească ca în fiecare an să se plătească un tribut Porții. Principele era ales de țară, dar trebuia confirmat de Poartă – vă spun asta, pentru că lumea confundă astăzi statutul Țărilor Române cu statutul Bulgariei sau al Serbiei în Evul Mediu. Altă prostie! Serbia și Bulgaria au fost ocupate efectiv, fără clasă stăpânitoare, pământurile creștinilor au fost confiscate, în locul bisericilor s-au făcut moschei. Or la noi, în Țările române – și în Țara Românească, și în Transilvania, și în Moldova – niciodată nu s-au putut construi moschei, meceturi și geamii. Niciodată nu s-a permis propagandă islamică, și niciodată stăpânii de pământ nu au putut fi turci, deoarece conform tratatelor încheiate între Țările române și Poarta Otomană, pământul nu putea rămâne decât în proprietatea creștinilor. Mă rog, asta era în Evul Mediu. Și atunci, nu e bine să confundăm statutul țărilor de la Sud de Dunăre cu statutul țărilor de la Nord de Dunăre. E drept că, din pământurile noastre, în Evul Mediu, o parte a fost ocupată de către turci. Cele mai multe zone ocupate au fost în urma unor bătălii pierdute de ai noștri – trebuie să fim cinstiți și să recunoaștem. De exemplu, Turnu, Giurgiu și Brăila erau raiale turcești, și erau la Nord de Dunăre. Apoi Tighina, sudul Basarabiei de astăzi, o zonă largă, întâi Chilia și Cetatea Albă, cetățile de la Mare,

“plămâni Moldovei” – care au fost ocupați chiar în vremea celui mai glorios domn pe care l-am avut, Ștefan cel Mare. Deci, am avut teritoriu ocupat, dar niciodată nucleul nostru și capitalele nu au fost ocupate. Și niciodată la Târgoviște, sau la Iași sau la Suceava, nu s-au construit alte tipuri de locuri de închinăciune decât biserici. Nu s-au construit geamii. Mă întrebă câte un străin: *“Dar unde sunt geamiile din Cluj?”* Că ei știu că Transilvania a plătit un tribut turcilor, cândva.

Deci acesta era statutul – și acest statut de principat autonom sub suzeranitate otomană a existat între 1541 și 1688. După aceea, vin austriecii în Transilvania stăpâni – *de fapt* în 1688, *de drept* în 1699 –

Cetatea Cavalerilor

2023 – ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

când au recunoscut și marile puteri că Transilvania nu mai aparținea ca influență, ca plată a tributului, nu mai făcea parte din orbita otomană, din lumea otomană. Și apoi, din 1688 până în 1918, Transilvania a avut, cu mici variațiuni același statut, adică a fost sub oblăduirea Habsburgilor. Și abia la sfârșitul acestei oblăduiri s-a creat un imperiu care a existat în istorie 51 de ani: Imperiul Austro-Ungar. De aia, nu e bine să zicem, când vorbim de evenimente de la 1700 sau 1800 “Imperiul Austro-Ungar” – acela e Imperiul Habsburgic. Imperiul Austro-Ungar s-a creat în 1867 – dar acum, cu planeta asta care se grăbește, și cu mulți oameni incuți care ne conving la televiziune cât de deștepți sunt, se admite orice.

Avram Iancu, eroul românilor, figură fundamentală a luptei pentru drepturile noastre istorice în Transilvania

Ce se întâmplă în interiorul Transilvaniei când intră Mihai Viteazul? Stăpânii de pământ erau de trei feluri: unguri, secui și sași. Românii erau “clasa muncitoare”. Erau “robii muncii tăcute”. Datoria lor era să producă, să facă armată și să își dea sângele pentru patrie, să plătească taxele la timp, să-și dea obolul, să nu meargă la școli, și să trăiască cum pot. Deci era așa-numitul regim *al celor trei națiuni și patru religii*. Națiunile erau: națiunea maghiară, săsească și secuiască, iar “religiile” (între ghilimele zic religiile, că părintele mă vede), ele sunt de fapt confesiuni, că religiile sunt cele mari: religia creștină, religia mozaică, religia islamică, religia budistă. Astea sunt religii, dar catolicismul, ortodoxia, calvinismul, astea se numesc confesiuni. Și, în Ardeal, erau oficiale: confesiunea calvină a ungarilor, confesiunea unitariană cam tot a ungarilor (anti-trinitară – nu acceptau Sfânta Treime, adică unitatea între Tată, Fiul și Sfântul Duh, și nici sfințenia Mântuitorului, de altfel), sașii erau luterani, și romano-catolicismul maghiar era slab – câțiva maghiari, secui mai ales, rămăseseră romano-catolici. Românii erau cu toții ortodocși, adică de rit bizantin, și nu erau recunoscuți nici ca națiune, nici ca religie. Și erau *răbdați* în țară, adică *acceptați să trăiască* – vă spun acum în limba latină, și vă traduc: *usque ad bene placitum principum et regni-colarum – până va ține bunul plac al principilor și cetățenilor*, românii nefiind considerați cetățeni – sau, după unii, cetățeni de mâna a doua. Cu alte cuvinte, termenul de *român*, sau în documentele latine *valah*, că valah și român e tot una, sunt sinonime, termenul de valah era sinonim cu *iobag*. Iobag înseamnă țaran șerb sau țaran dependent, muncitor al gliei, legat de pământ.

Niciodată la Târgoviște, sau la Iași sau la Suceava, nu s-au construit alte tipuri de locuri de închinăciune decât biserici. Nu s-au construit geamii. Mă întrebă câte un străin: “Dar unde sunt geamiile din Cluj?”

Nu e rău să fii legat de pământ, căci cine poate trăi pe planeta noastră fără pământ, dar e rău să fii legat de pământ numai prin muncă și fără foloasele muncii, care se duceau către alții. În Transilvania asta, după ce au venit austriecii, că trebuie să ne apropiem și de Avram Iancu, speranța românilor a fost că se vor îndrepta lucrurile: *“Vine o stăpânire din afară, care poate fi neutră, nu-i mai favorizează pe vechii*

Getatea Cavalerilor

2023 –ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

*stăpâni și poate ne ajută și pe noi”, au gândit unii capi ai românilor. Și chiar au fost împărați care au făcut aceste lucruri – eu vă spun asta, pentru că Avram Iancu avea în mintea lui și mitul bunului împărat, credința că împăratul de la Viena e bun, vrednic, mare, și că ne-ar sprijini și pe noi, dar nu-l lasă domnii locali, domnii de pământ, cum ziceau românii – care erau în mare majoritate maghiari. Și atunci, ideea asta că împăratul e bun și vrednic l-a făcut pe Horea să meargă pe jos de 4 ori la Viena, de pomană. Dar în mintea lui credința a rămas, până aproape de moarte. Și Avram Iancu, până în 1849, a crezut (1848, finalul anului) că împăratul ne va fi favorabil, pentru că împărații de la Viena au luat niște măsuri în favoarea românilor – nu de dragul românilor, de dragul echilibrării situației, ca să le poată spune domnilor unguri, când erau obraznici, că este o amenințare valahă, că ei îs majoritari în Ardeal și că, dacă nu-s cumiști acești domni și n-ascultă de Viena, există posibilitatea ca românii să se ridice un pic la putere. Și atunci, cu asta balansau lucrurile, nu? *Divide et impera* – dezbină și stăpânește.*

Cetatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

"Mărite Doamne", i-a spus un nobil maghiar, "așa ceva nu a fost niciodată în țara noastră. Limba supușilor să fie recunoscută." "De azi, va fi!", a spus Mihai

Mihai Viteazul, când a intrat în Transilvania, a găsit această țară cu trei națiuni, patru religii oficiale, în care românii nu se regăseau. A trecut pe la Brașov și a stat în jilțul bisericii Sfântul Nicolae din Șchei – ctitorie veche, străveche, nici nu se știe anul fondării, numai când s-a făcut biserica de piatră se știe – unde erau ctitori mai toți înaintașii lui, domni ai Țării Românești și Moldovei, și a fost primit bine. S-a îndreptat mai departe spre Sibiu, prin Făgăraș, și a ajuns la Șelimbăr. La Șelimbăr a fost așteptat de oastea oficială a Principelui Transilvaniei, un tânăr de vreo 28 de ani care era și cardinal deja, Báthory András, Andrei Báthory. Oastea a fost risipită, bătută complet la 28 octombrie, și la 1 noiembrie a intrat triumfal în Alba-Iulia, și a avut orgoliul să îi vadă îngenunchiați pe cei care altădată îi îngenunchiau pe români. S-a proclamat Principe al Transilvaniei cu ajutorul autorităților locale și a declarat că va respecta toate rânduielile țării ca să ducă țara înainte, adică cele trei națiuni, cele patru religii, Dieta țării o va convoca... Dar, în același timp, a luat și niște măsuri care demonstrează dorința lui de a fi Domnul românilor. Nu degeaba a fost făcut erou național – și nu a fost făcut de noi, a fost făcut de conștiința publică, generații la rând.

La 1 noiembrie 1599, Mihai Viteazul a intrat triumfal în Alba-Iulia, și a avut orgoliul să îi vadă îngenunchiați pe cei care altădată îi îngenunchiau pe români. El a luat și niște măsuri care demonstrează dorința lui de a fi Domnul românilor

Mihai Viteazul, în Transilvania, a convocat patru diete. Dietă – știți ce înseamnă dietă, nu regim alimentar... (*râsete în sală*) Dietă înseamnă Adunarea Țării, azi i-am zice Parlament. Dar și Parlamentele au nume diferite – de exemplu, în Polonia – Seim, în Rusia – Radă. Trei s-au întrunit și, cu ajutorul Dietelor, ca să vedeți ce mentalitate modernă, a adoptat hotărâri, i-a pus pe deputații de acolo să voteze, fără nici un român în Dietă, numai el. Odată, s-a adresat Dietei și a zis că vrea ca turmele din satele românești să aibă drept de pășunat liber în hotarul satelor săsești și ungurești, fiindcă numai reciproca era valabilă. Deci turmele din satele săsești și ungurești intrau peste tot în satele românești, fără nici o problemă. Dacă se întâmpla invers, păstorul putea fi spânzurat. La 1548, în Țara Făgărașului, un păstor care nu și-a păzit bine turma, că era ploaie afară și vânt, a fost spânzurat că a scăpat turma în hotarul unui sat săsesc. Și Mihai a zis "Nu! De acum încolo țăranul e țăran, oile sunt oi toate, indiferent de etnie". În altă Dietă a hoărât că limba română devine limbă oficială în Transilvania – fără să desființeze latina și maghiara. A zis: "Alături de limbile vechi, punem și româna". "*Mărite Doamne*", i-a spus un nobil maghiar, "*așa ceva nu a fost niciodată în țara noastră – limba supușilor să fie recunoscută.*" "*De azi, va fi!*", a spus Mihai.

Toate aceste măsuri sunt de o importanță specială, și prima dintre ele a făcut-o – ca să vedeți că avea gând în legătură cu Adealul – încă înainte de intrarea în Transilvania. Este faimosul tratat de la Alba-Iulia de la 1595, prin care a reșezat Biserica Ortodoxă a Transilvaniei sub oblăduirea Mitropoliei Țării Românești, după tradiția veche, de la Mircea cel Bătrân! Că Biserica noastră, răsăriteană, merge mână în mână cu Statul. Dacă Statul e de o lege ne-ortodoxă, și Biserica noastră e de religie ortodoxă, nu are cum colabora cu Statul. Și atunci, Mihai a zis: "*La noi, în Țara Românească, Biserica și stăpânirea sunt una. Și punem Biserica Transilvaniei din nou sub oblăduirea Statului românesc, căci Biserica Transilvaniei este Biserică românească*". Și a făcut, în Cetate, la Alba-Iulia, Biserică Românească Mitropolitană, ceea ce iarăși nu se mai pomenise.

Episodul II, mai 2017: <http://matricea.ro/intalnirile-matricei-targoviste-bogdan-mihai-simion-poezie/>

Episodul III, iulie 2017: <http://matricea.ro/dezbatere-mr-primul-lungmetraj-romanesc-independenta-romaniei-film-istorie/>

va urma